Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)

den 27 mars 2025*

”Fördragsbrott – Rening av avloppsvatten från tätbebyggelse – Direktiv 91/271/EEG – Artiklarna 4, 5 och 10 – Förorening av känsliga områden – Reningsverk för avloppsvatten från tätbebyggelse – Dom varigenom domstolen fastställer ett fördragsbrott – Underlåtelse att följa domen – Artikel 260.2 FEUF – Ekonomiska sanktioner – Löpande vite – Schablonbelopp”

I mål C-515/23,

angående en talan om fördragsbrott enligt artikel 260.2 FEUF, som väckts den 10 augusti 2023,

Europeiska kommissionen, företrädd av G. Gattinara och E. Sanfrutos Cano, båda i egenskap av ombud,

sökande,

mot

Republiken Italien, företrädd av G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av M. Di Benedetto, M. Russo och M.F. Severi, avvocati dello Stato,

svarande,

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Kumin, ordföranden på första avdelningen F. Biltgen (referent) samt domaren I. Ziemele,

generaladvokat: T. Ćapeta,

justitiesekreterare: handläggaren G. Chiapponi,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 13 november 2024,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: italienska.

Dom

1 Europeiska kommissionen har yrkat att domstolen ska

– fastställa att Republiken Italien har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 260.1 FEUF genom att inte vidta samtliga nödvändiga åtgärder för att följa domen av den 10 april 2014, kommissionen/Italien (C-85/13, EU:C:2014:251) (nedan kallad domen i mål C-85/13),

– förelägga Republiken Italien att till kommissionen betala ett dagligt vite på 122 760 euro, eventuellt minskat enligt den föreslagna degressiva formeln, för varje dags dröjsmål med att följa domen i mål C-85/13, från och med den dag då domen i förevarande mål meddelas till den dag då medlemsstaten har följt domen i mål C-85/13,

– förplikta Republiken Italien att till kommissionen betala ett schablonbelopp på 13 640 euro per dag, eventuellt minskat enligt den föreslagna degressiva formeln, med ett totalt belopp på minst 9 548 000 euro, från och med den dag då domen i mål C-85/13 meddelades och fram till den dag då dom meddelas i förevarande mål eller till den dag då medlemsstaten har följt domen i mål C-85/13, om denna dag infaller före den dag då domen i förevarande mål meddelas, och

– förplikta Republiken Italien att ersätta rättegångskostnaderna.

Tillämpliga bestämmelser

2 I artikel 1 i rådets direktiv 91/271/EEG av den 21 maj 1991 om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse (EGT L 135, 1991, s. 40; svensk specialutgåva, område 15, volym 10, s. 93), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1137/2008 av den 22 oktober 2008 (EUT L 311, 2008, s. 1) (nedan kallat direktiv 91/271), föreskrivs följande:

”Detta direktiv gäller hopsamling, rening och utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse samt rening och utsläpp av avloppsvatten från vissa industrisektorer.

Syftet med direktivet är att skydda miljön från skadlig inverkan till följd av de nämnda utsläppen av avloppsvatten.”

3 Artikel 2 i direktivet har följande lydelse:

”I detta direktiv används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

1. ’Avloppsvatten från tätbebyggelse’: spillvatten från hushåll eller en blandning av hushållsspillvatten och industrispillvatten eller dagvatten.

2. ’Hushållsspillvatten’: spillvatten från bostäder och serviceinrättningar, vilket till övervägande del härrör från människans metabolism och hushållsaktiviteter.

…

4. ’Tätort’: ett område där befolkningen eller de ekonomiska aktiviteterna är så koncentrerade att spillvatten från tätbebyggelse kan insamlas och ledas till ett avloppsreningsverk eller ett slutligt utsläppsställe.

5. ’Ledningsnät’: ett system av ledningar för hopsamling och transport av avloppsvatten från tätbebyggelse.

6. ’1 pe (personekvivalent)’: den mängd nedbrytbart organiskt material som har en biokemisk syreförbrukning på 60 g löst syre per dygn under fem dygn (BOD5).

…

8. ’Sekundär rening’: rening av avloppsvatten från tätbebyggelse genom en process som vanligen innebär biologisk rening med sekundärsedimentering eller någon annan process som uppfyller de krav som anges i tabell 1 i bilaga 1.

9. ’Tillräcklig rening’: rening av avloppsvatten från tätbebyggelse genom varje slag av process eller utsläppssystem som medför att recipienten efter utsläpp är av sådan kvalitet att tillämpliga kvalitetsmål och andra bestämmelser i detta och andra gemenskapsdirektiv är uppfyllda.

…”

4 I artikel 3 i nämnda direktiv föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna skall säkerställa att det för alla tätorter finns ledningsnät för att ta hand om avloppsvatten från tätbebyggelse

– senast den 31 december 2000 för tätorter med mer än 15 000 personekvivalenter (pe), och

– senast den 31 december 2005 för tätorter med mellan 2000 och 15 000 pe.

I fråga om utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse till sådana recipienter som enligt definitionen i artikel 5 betraktas som känsliga områden, skall medlemsstaterna säkerställa att ledningsnät byggs ut för tätorter med över 10 000 pe senast den 31 december 1998.

Om ett ledningsnät skulle medföra oskäliga kostnader eller miljötillståndet inte skulle förbättras med ett sådant system, skall individuella system eller andra lämpliga system användas som medför ett motsvarande skydd för miljön.

2. De ledningsnät som anges i punkt 1 ska uppfylla kraven i avsnitt A i bilaga I. …”

5 Artikel 4 i direktivet har följande lydelse:

”1. Medlemsstaterna skall säkerställa att avloppsvatten från tätbebyggelse som leds in i ledningsnät före utsläpp undergår sekundär rening eller motsvarande rening

– senast den 31 december 2000 om utsläppen härrör från tätorter med mer än 15 000 pe,

– senast den 31 december 2005 om utsläppen härrör från tätorter med mellan 10000 och 15000 pe,

– senast den 31 december 2005 i fråga om utsläpp i sötvatten eller flodmynningar, om utsläppen härrör från tätorter med mellan 2 000 och 10 000 pe.

…

3. I fråga om sådana utsläpp från reningsverk för avloppsvatten från tätbebyggelse som avses i punkterna 1 och 2 ska tillämpliga krav i avsnitt B i bilaga I vara uppfyllda. …

…”

6 Artikel 5.1–5.5 i direktiv 91/271 har följande lydelse:

”1. För genomförandet av åtgärderna enligt punkt 2 skall medlemsstaterna senast den 31 december 1993 ange känsliga områden enligt kriterierna i bilaga 2.

2. Medlemsstaterna skall säkerställa att avloppsvatten från tätbebyggelse som tas om hand genom ledningsnät, senast den 31 december 1998 skall undergå mer långtgående rening före utsläpp i känsliga områden än vad som följer av artikel 4 om avloppsvattnet härrör från tätorter med mer än 10 000 pe.

3. I fråga om sådana utsläpp från reningsverk för avloppsvatten från tätbebyggelse som avses i punkt 2 ska tillämpliga krav i avsnitt B i bilaga I vara uppfyllda. …

4. De krav för enskilda reningsverk som anges i punkterna 2 och 3 behöver dock inte tillämpas för känsliga områden, om det kan visas att den sammanlagda belastning som tillförs samtliga reningsverk för avloppsvatten från tätbebyggelse i området reduceras med åtminstone 75 % såvitt avser total mängd fosfor och 75 % såvitt avser total mängd kväve.

5. Punkt 2–4 skall tillämpas i fråga om sådana utsläpp från reningsverk för avloppsvatten från tätbebyggelse som befinner sig i samma avrinningsområden som de känsliga områdena och som bidrar till föroreningen av dessa.

…”

7 Artikel 10 i direktivet har följande lydelse:

”Medlemsstaterna skall säkerställa att de reningsverk för avloppsvatten från tätbebyggelse som byggs för att uppfylla kraven i artikel 4–7 utformas, byggs, drivs och underhålls så att de fungerar tillfredsställande under alla normala lokala klimatförhållanden. Vid utformningen av anläggningarna skall årstidsberoende variationer i belastningen beaktas.”

8 Bilaga 1 till direktivet, med rubriken ”Krav som gäller avloppsvatten från tätbebyggelse”, har följande lydelse:

”A. Ledningsnät …

Ledningsnäten skall vara anpassade till kraven på vattenrening.

Vid konstruktion, byggnad och underhåll av ledningsnät skall bästa tillgängliga teknik som inte medför oskäliga kostnader användas. Därvid skall särskilt beaktas

– avloppsvattnets volym och sammansättning,

– att läckor inte uppkommer,

– att förorening av recipienten till följd av dagvattenutsläpp begränsas.

B. Utsläpp från reningsverk för avloppsvatten från tätbebyggelse till recipienten …

1. Avloppsreningsverk skall utformas eller ändras så att representativa prover kan tas på inkommande vatten och på det renade vattnet före utsläpp i recipienten.

2. Om utsläpp från reningsverk för avloppsvatten från tätbebyggelse omfattas av reningskrav enligt artikel 4 och 5, skall de krav som anges i tabell 1 vara uppfyllda.

3. Om utsläpp från reningsverk för avloppsvatten från tätbebyggelse sker till sådana områden som är känsliga för eutrofiering enligt definitionen i bilaga 2, avsnitt A punkt a, skall dessutom de krav som anges i tabell 2 vara uppfyllda.

4. Strängare krav än de som anges i tabell 1 eller tabell 2 skall tillämpas, om det behövs för att säkerställa att recipienten uppfyller kraven i andra tillämpliga direktiv.

5. Utsläppspunkterna för avloppsvatten från tätbebyggelse skall väljas så att påverkan på recipienten begränsas i största möjliga utsträckning.

…”

Domen i mål C-85/13

9 I domen i mål C-85/13 fann domstolen att Republiken Italien hade åsidosatt sina skyldigheter enligt artikel 3 och/eller 4 och/eller 5 samt 10 i rådets direktiv 91/271, genom att ha underlåtit att vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa

– att de tätbebyggda områdena Melegnano, Mortara, Olona Nord, Olona Sud, Robecco sul Naviglio, San Giuliano Milanese Est, Trezzano sul Naviglio och Vigevano (Lombardiet), vilka har mer än 10 000 personekvivalenter och som släpper ut avloppsvatten i recipienter som betraktas som känsliga områden i den mening som avses i artikel 5.1 i rådets direktiv 91/271/EEG, utrustas med ledningsnät för att ta hand om avloppsvatten från tätbebyggelse i enlighet med artikel 3 i direktivet,

– att avloppsvattnet som leds in i ledningsnät i de tätbebyggda områdena Pescasseroli (Abruzzerna), Cormons, Gradisca d’Isonzo, Grado (Friuli-Venezia Giulia), Broni, Calco, Casteggio, Melegnano, Mortara, Orzinuovi, Rozzano, Trezzano sul Naviglio, Valle San Martino, Vigevano (Lombardiet), Pesaro, Urbino (Marche), Alta Val Susa (Piemonte), Nuoro (Sardinien), Castellammare del Golfo I, Cinisi, Terrasini (Sicilien), Courmayeur (Aostadalen) och Thiene (Venetien), vilka har mer än 10 000 personekvivalenter, före utsläpp undergår sekundär rening eller motsvarande rening i enlighet med artikel 4 i direktiv 91/271,

– att avloppsvattnet som leds in i ledningsnät i de tätbebyggda områdena Pescasseroli (Abruzzerna), Aviano Capoluogo, Cividale del Friuli, Codroipo/Sedegliano/Flaibano, Cormons, Gradisca d’Isonzo, Grado, Latisana Capoluogo,
Pordenone/Porcia/Roveredo/Cordenons, Sacile, Udine (Friuli-Venezia Giulia), Frosinone (Lazio), Francavilla Fontana, Trinitapoli (Apulien), Dorgali, Nuoro, ZIR Villacidro (Sardinien) och Castellammare del Golfo I, Cinisi, Partinico, Terrasini och Trappeto (Sicilien), vilka har

mer än 10 000 personekvivalenter och som släpper ut avloppsvatten i recipienter som betraktas som känsliga områden i den mening som avses i direktiv 91/271, före utsläpp undergår mer långtgående rening än en sekundär rening eller motsvarande, i enlighet med artikel 5 i direktiv 91/271, och

– att de reningsverk för avloppsvatten från tätbebyggelse som byggs för att uppfylla kraven i artiklarna 4–7 i direktiv 91/271, utformas, byggs, drivs och underhålls så att de fungerar tillfredsställande under alla normala lokala klimatförhållanden och att årstidsberoende variationer i belastningen beaktas vid utformningen av anläggningarna i de tätbebyggda områdena Pescasseroli (Abruzzerna), Aviano Capoluogo, Cividale del Friuli, Codroipo/Sedegliano/Flaibano, Cormons, Gradisca d'Isonzo, Grado, Latisana Capoluogo, Pordenone/Porcia/Roveredo/Cordenons, Sacile, Udine (Friuli-Venezia Giulia), Frosinone (Lazio), Broni, Calco, Casteggio, Melegnano, Mortara, Orzinuovi, Rozzano, Trezzano sul Naviglio, Valle San Martino, Vigevano (Lombardiet), Pesaro, Urbino (Marche), Alta Val Susa (Piemonte), Francavilla Fontana, Trinitapoli (Apulien), Dorgali, Nuoro, ZIR Villacidro (Sardinien), Castellammare del Golfo I, Cinisi, Partinico, Terrasini, Trappeto (Sicilien), Courmayeur (Aostadalen) och Thiene (Venetien).

Det administrativa förfarandet och förfarandet vid domstolen

10 För att kontrollera att domen i mål C-85/13 följdes begärde kommissionen, genom skrivelse av den 12 maj 2014, upplysningar från Republiken Italien om de åtgärder som vidtagits i detta syfte. Den 15 januari och den 15 oktober 2015 samt den 31 januari 2017 uppmanade kommissionen denna medlemsstat att lämna uppdaterad information om de framsteg som gjorts för att säkerställa att de tätorter som omfattades av nämnda dom uppfyllde kraven i domen och lade fram en egen bedömning av situationen för de tätorter som enligt de italienska myndigheterna uppfyllde kraven i domen.

11 Genom skrivelser av den 15 och den 25 juli 2014, den 20 februari, den 19 mars, den 22 september och den 23 november 2015, den 2 mars, den 23 september och den 30 september 2016, den 12 januari, den 27 februari, den 24 maj och den 27 juli 2017 samt den 18 januari 2018 lämnade Republiken Italien uppgifter till kommissionen om de åtgärder som vidtagits och deras genomförande.

12 Kommissionen ansåg att Republiken Italien endast delvis hade följt domen i mål C-85/13 och sände därför den 18 maj 2018 en formell underrättelse enligt artikel 260.2 FEUF, avseende fjorton av de tätorter som omfattades av nämnda dom och som fortfarande inte uppfyllde kraven i direktiv 91/271, och uppmanade denna medlemsstat att inkomma med ett yttrande inom två månader från mottagandet av denna formella underrättelse.

13 Republiken Italien besvarade den formella underrättelsen genom skrivelse av den 12 juli 2018. Därefter översände denna medlemsstat flera skrivelser och meddelanden till kommissionen, vilka bland annat innehöll halvårsvisa uppdateringar av hur domen i mål C-85/13 genomfördes.

14 Kommissionen ansåg, mot bakgrund av de uppgifter som lämnats, att Republiken Italien fortfarande inte hade följt domen i mål C-85/13 fullt ut, med hänsyn till att fem tätorter som omfattades av domen, nämligen Castellammare del Golfo I, Cinisi, Terrasini, Trappeto (Sicilien) och Courmayeur (Aostadalen), fortfarande inte uppfyllde kraven i domen nio år efter det att

nämnda dom hade meddelats och mer än tjugo år efter utgången av de frister för att följa direktiv 91/271 som föreskrivs i artiklarna 4 och 5 i nämnda direktiv. Kommissionen beslutade därför att väcka förevarande talan.

Prövning av talan

Fördragsbrottet

Parternas argument

15 Kommissionen har gjort gällande att Republiken Italien inte har vidtagit alla de åtgärder som krävs för att följa domen i mål C-85/13, eftersom Republiken Italien vid utgången av den frist som fastställts i den formella underrättelsen, det vill säga den 18 juli 2018, och även den 30 juni 2023, det vill säga den dag då denna medlemsstat överlämnade den senaste uppdateringen angående verkställigheten av nämnda dom till kommissionen, i de fem tätorter som avses i förevarande talan, nämligen Castellammare del Golfo I, Cinisi, Terrasini, Trappeto (Sicilien) och Courmayeur (Aostadalen), vilka har mer än 10 000 personekvivalenter, fortfarande inte hade uppfyllt de skyldigheter som följer av artiklarna 4, 5 och 10 i direktiv 91/271.

16 För det första har kommissionen gjort gällande att det av bedömningen av Republiken Italiens svar på den formella underrättelsen framgår att denna medlemsstat vid den tidpunkt som är relevant för förevarande förfarande, det vill säga den 18 juli 2018, fortfarande inte hade vidtagit alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att avloppsvatten från tätbebyggelse som leds in i ledningsnät, i fyra av de fem tätorter som omfattas av denna talan, nämligen Castellammare del Golfo I, Cinisi, Terrasini och Courmayeur, vilka har mer än 10 000 personekvivalenter, före utsläpp undergår sekundär rening eller motsvarande rening, i enlighet med artikel 4 i direktiv 91/271. De italienska myndigheterna medgav för övrigt under det administrativa förfarandet att åsidosättandet av denna artikel fortgick.

17 För det andra har kommissionen, mot bakgrund av Republiken Italiens svar på den formella underrättelsen, gjort gällande att denna medlemsstat, vid den tidpunkt som avses i föregående punkt, fortfarande inte hade vidtagit alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att avloppsvatten från tätbebyggelse som leds in i ledningsnät, i fyra av de fem tätorter som omfattas av denna talan, nämligen i Castellammare del Golfo I, Cinisi, Terrasini och Trappeto, vilka har mer än 10 000 personekvivalenter och som släpper ut avloppsvatten i recipienter som betraktas som känsliga områden, före utsläpp undergår mer långtgående rening än en sekundär rening eller motsvarande, i enlighet med artikel 5 i direktiv 91/271.

18 Vad särskilt gäller tätorten Trappeto har kommissionen preciserat att det av Republiken Italiens svar på den formella underrättelsen och av de uppdateringar om verkställigheten av domen i mål C-85/13 som denna medlemsstat har överlämnat framgår att situationen i denna tätort, vid den tidpunkt som är relevant för förevarande mål, det vill säga den 18 juli 2018, fortfarande inte var förenlig med artikel 5 i direktiv 91/271, vilket de italienska myndigheterna också medgav i den senaste uppdateringen av den 30 juni 2023.

19 Kommissionen har i detta sammanhang påpekat att de italienska myndigheterna, under det administrativa förfarandet i förevarande mål, uppgav att tätorten Trappeto genererade en belastning på 7 783 personekvivalenter, vilket var lägre än den belastning som myndigheterna tidi-

gare hade angett i sitt svar på det motiverade yttrandet enligt artikel 258 FEUF och som domstolen fastställde i domen i mål C-85/13. De har emellertid inte lämnat någon klar och precis motivering som stöds av konkreta uppgifter som visar att belastningen har minskat. De uppgifter som Republiken Italien har lämnat i bilagan till sitt svaromål till stöd för att denna tätort genererar en belastning på 8 910 personekvivalenter kan inte kompensera för bristen på bevis som avser förfluten tid, utan kan endast börja gälla från och med den dag då de ingavs, det vill säga den 18 oktober 2023.

20 Eftersom avloppsvattnet från tätorten Trappeto släpps ut i ett känsligt område som är välbesökt av turister och eftersom det råder tvivel om hur de uppgifter som lämnats av de italienska myndigheterna ska tolkas, anser kommissionen dessutom att dessa uppgifter ska tolkas så, att denna tätort fortfarande omfattas av de skyldigheter som följer av artikel 5 i direktiv 91/271. Enligt kommissionen är en sådan tolkning nämligen den enda som är förenlig med direktivets syfte, vilket är att skydda miljön från skadlig inverkan till följd av utsläpp av avloppsvatten.

21 För det tredje erinrar kommissionen om att en överträdelse av artikel 4 eller artikel 5 i direktiv 91/271 med nödvändighet innebär en överträdelse av artikel 10 i samma direktiv (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 oktober 2021, kommissionen/Italien (Ledningsnät och system för rening av avloppsvatten från tätbebyggelse), C-668/19, EU:C:2021:815, punkterna 94–96). Mot bakgrund av de svar som Republiken Italien har lämnat på den formella underrättelsen och med hänsyn till denna medlemsstats långvariga åsidosättande av sina skyldigheter enligt artiklarna 4 och 5 i direktivet, har kommissionen konstaterat att nämnda medlemsstat vid den tidpunkt som är relevant för förevarande förfarande, det vill säga den 18 juli 2018, ännu inte hade vidtagit alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de reningsverk för avloppsvatten från tätbebyggelse som byggts för att uppfylla kraven i artiklarna 4–7, i de fem tätorter som avses i förevarande talan, det vill säga Castellammare del Golfo I, Cinisi, Terrasini, Trappeto och Courmayeur, utformats, byggts, drivits och underhållits så att de fungerar tillfredsställande under alla normala lokala klimatförhållanden och så att reningsverken utformats på ett sådant sätt att årstidsberoende variationer i belastningen beaktats, såsom krävs enligt artikel 10 i direktivet.

22 Kommissionen har av detta dragit slutsatsen att Republiken Italien inte till fullo har följt domen i mål C-85/13 och följaktligen har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 260.2 FEUF.

23 Republiken Italien har, utan att bestrida den faktiska situation som beskrivs i kommissionens ansökan, först hänvisat till de åtgärder som krävs för att säkerställa att tätorterna Castellammare del Golfo I, Cinisi och Terrasini uppfyller de krav som följer av artiklarna 4, 5 och 10 i direktiv 91/271. Dessa åtgärder består dels i att utrusta tätorten Castellammare del Golfo I med ett nytt underjordiskt reningsverk, dels i att anpassa och förstärka det gemensamma reningsverket vid Contrada Ciacheas i Carini för rening av avloppsvatten från tätorterna Cinisi och Terrasini. Enligt den tidsplan som lades fram i svaromålet angående slutförandet av de åtgärder som krävs i detta syfte, ska situationen i tätorten Castellammare del Golfo I vara förenlig med direktivet senast i juli 2027 och situationen i tätorterna Cinisi och Terrasini senast i mars 2027.

24 Härefter har Republiken Italien, vad gäller tätorten Trappeto, gjort gällande att anmärkningen om ett åsidosättande av artikel 5 i direktiv 91/271 inte kan tas upp till sakprövning på grund av att belastningen har förändrats efter avkunnandet av domen i mål C-85/13.

25 Republiken Italien har i detta hänseende påpekat att domen i mål C-85/13 och den formella underrättelsen av den 18 maj 2018 endast avsåg tätorter med mer än 10 000 personekvivalenter, och att förevarande mål således också är begränsat till sådana tätorter. Även om de italienska myn-

digheterna inom ramen för fördragsbrottsförfarandet enligt artikel 258 FEUF underrättade kommissionen om en belastning som översteg 10 000 personekvivalenter för tätorten Trappeto, uppges i rapporten från Assemblea Territoriale Idrica (Regionala vattenförvaltningsenheten, Italien), som bifogats svaromålet, en belastning på 8 910 personekvivalenter för denna tätort, beräknad enligt en metod som innebär att tillskott av så kallade ”spridda” hus och ”isolerade grupper” av hus utesluts från beräkningen av den belastning som nämnda tätort genererar. Av detta följer att denna tätort, vars faktiska belastning understiger 10 000 personekvivalenter, inte längre omfattas av de skyldigheter som följer av direktiv 91/271 och som åsidosatts genom de påtalade fördragsbrotten.

26 Republiken Italien har tillagt att arbetena för att utrusta tätorten Trappeto med ett reningsverk för avloppsvatten som kan säkerställa att de gränsvärden för utsläpp som fastställs i artiklarna 4 och 5 i direktiv 91/271 iakttas har slutförts och att de statiska och teknisk-funktionella testerna pågick vid den tidpunkt då Republiken Italien ingav sitt svaromål. Denna medlemsstat har som bilaga till svaromålet bifogat de halvårsvisa provtagningsanalyser som utförts mellan april och september 2023 som bevis för att detta reningsverk fungerar väl.

27 Vad vidare gäller tätorten Courmayeur har Republiken Italien preciserat att denna ”fysiskt sett” ska anses ha uppfyllt de krav som följer av artiklarna 4 och 10 i direktiv 91/271 senast den 31 december 2023. Denna medlemsstat har dessutom hänvisat till de uppgifter som den redan lämnat till kommissionen den 31 juli 2020 i samband med det administrativa förfarandet och till de nya uppgifterna i svaromålet för att visa att underlåtenheten att uppfylla skyldigheterna enligt artikel 4 i direktivet inte avser hela den belastning som genererats av nämnda tätort, det vill säga 60 000 personekvivalenter, utan endast 37 200 personekvivalenter, eftersom de återstående 22 800 personekvivalenterna redan behandlas på ett korrekt sätt vid reningsverket i La Salle, en kommun som utgör en del av tätorten Courmayeur. Nämnda medlemsstat har tillagt att den, efter det att arbetet med att anlägga de avloppsledningar som ska transportera avloppsvatten från kommunen Courmayeur till reningsverket i La Salle har avslutats, till kommissionen ska inge de intyg som styrker att arbetena har slutförts och analysen över utsläppen, för att visa att reningsverket fungerar på ett tillfredsställande sätt.

28 Kommissionen har i sin replik, vad gäller tätorten Courmayeur först påpekat att de uppgifter som Republiken Italien har lämnat i sitt svaromål inte är tillräckligt tillförlitliga med hänsyn till den felmarginal som de innehåller, därefter att dessa uppgifter inte kan påverka den formel för nedsättning som föreslås för beräkning av det dagliga vitet, eftersom det är hur hela tätorten uppfyller kraven som är relevant i detta syfte, och slutligen att de italienska myndigheterna själva har medgett att det rör sig om variabla och icke slutgiltiga uppgifter.

29 Republiken Italien har i sin duplik påpekat att nya åtgärder har vidtagits för att påskynda verkställigheten av domen i mål C-85/13. Denna medlemsstat har i detta hänseende hänvisat till lagdekret nr 181 av den 9 december 2023, omvandlat till lag nr 11 av den 2 februari 2024 (GURI nr 31 av den 7 februari 2024), med kompletterande befogenheter för den särskilda förvaltaren, som ansvarar för verkställigheten, att genomföra åtgärderna i fråga om avloppsvatten från tätbebyggelse. De bestämmelser som sålunda antagits ger ett tydligt svar på de väsentliga hinder som den särskilda förvaltaren har stött på och som har försenat genomförandet av dessa åtgärder.

30 Nämnda medlemsstat har dessutom lämnat ytterligare uppgifter om den förväntade utvecklingen av situationen för de fem tätorter som kommissionens talan avser.

31 För det första, för att stimulera och påskynda utformningen och genomförandet av de åtgärder som krävs för att följa domen i mål C-85/13, har den särskilda förvaltaren agerat för att påskynda de offentliga upphandlingar i vilka kontrakt ännu inte har tilldelats. Detta bör medföra att det blir möjligt dels att säkerställa att Castellammare del Golfo I uppfyller kraven i direktiv 91/271 i december 2026, dels att tidigarelägga slutförandet av de planerade arbetena för Cinisi och Terrasini med cirka sex månader.

32 För det andra, vad gäller tätorten Trappeto, har de arbeten med att anpassa och förstärka reningsverket i denna tätort, vilka utförts för att komma till rätta med överträdelsen av unionsrätten, slutförts och driften av reningsverket överlämnades den 22 december 2023 till AMAP SpA, som ansvarar för den integrerade vattentjänsten i Ambito Territoriale Ottimale (ATO) di Palermo (det berörda geografiska området i Palermo, Italien). Republiken Italien har i sin duplik redogjort för de resultat som framgår av de testrapporter som upprättades för reningsverket i Trappeto under perioden mellan den 23 juni och den 15 december 2023. Av dessa framgår det att detta reningsverk numera säkerställer iakttagandet av de gränsvärden som fastställs i direktiv 91/271 för utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse i recipienter som betraktas som känsliga områden.

33 För det tredje, vad gäller tätorten Courmayeur, slutfördes lednings- och anslutningsarbetena i denna tätort i december 2023, vilket gjorde det möjligt att komplettera ledningsnätet i denna tätort. Enligt de analyser som gjordes i januari 2024, vilka bifogats dupliken, har det visat sig att reningsverket i nämnda tätort, som numera tar emot allt avloppsvatten från denna tätort, effektivt kan rena vattnet från de senast anslutna ledningarna och att det klarar de gränsvärden för utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse i känsliga områden som fastställts i direktiv 91/271. Följaktligen uppfyller tätorten Courmayeur kraven i detta direktiv, inte bara i fysiskt hänseende, i och med färdigställande och anslutning av ledningsnäten till reningsverket i La Salle, utan även ur funktionell synvinkel och med avseende på behandlingens effektivitet. Följaktligen ska denna tätort inte omfattas av talan.

Domstolens bedömning

34 I artikel 260.2 FEUF föreskrivs att kommissionen, om den anser att den berörda medlemsstaten inte har vidtagit de åtgärder som krävs för att följa domstolens dom, efter att ha gett staten tillfälle att framföra sina synpunkter, får väcka talan vid domstolen, samt ange det schablonbelopp eller vite som den med hänsyn till omständigheterna anser det vara lämpligt att den berörda medlemsstaten ska betala.

35 I förevarande fall ska det, för att avgöra huruvida Republiken Italien har vidtagit alla nödvändiga åtgärder för att följa domen i mål C-85/13, prövas huruvida Republiken Italien fullt ut har iakttagit artiklarna 4 och/eller 5 samt 10 i direktiv 91/271.

36 När det gäller ett fördragsbrottsförfarande enligt artikel 260.2 FEUF är den relevanta tidpunkten för att bedöma huruvida ett sådant fördragsbrott föreligger utgången av den frist som har angetts i den formella underrättelsen, som avgivits med stöd av samma bestämmelse (se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 juni 2024, kommissionen/Ungern (Mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd II), C-123/22, EU:C:2024:493, punkt 56 och där angiven rättspraxis).

37 I förevarande fall skickade kommissionen den formella underrättelsen den 18 maj 2018 och den relevanta tidpunkten för att avgöra huruvida det i föregående punkt nämnda fördragsbrottet föreligger är utgången av den frist som har angetts i denna formella underrättelse, det vill säga den 18 juli 2018.

38 För det första, vad gäller tätorterna Castellammare del Golfo I, Cinisi och Terrasini, har Republiken Italien medgett att åsidosättandet av artiklarna 4, 5 och 10 i direktiv 91/271 fortgår. I sina svar på den formella underrättelsen och i sina inlagor till domstolen har denna medlemsstat angett att de infrastrukturarbeten som är nödvändiga för att utrusta dessa tätorter med ledningsnät och system för rening av avloppsvatten från tätbebyggelse i enlighet med de skyldigheter som följer av dessa artiklar ännu inte hade utförts den 18 juli 2018. Enligt de senaste uppgifter som denna medlemsstat har lämnat i sin duplik ska de åtgärder som krävs för att dessa tre tätorter ska uppfylla kraven i direktivet vara avslutade före utgången av år 2026.

39 För det andra, vad gäller tätorten Trappeto, kan Republiken Italien inte vinna framgång med påståendet att anmärkningen om att fördragsbrottet fortfarande består vad gäller åsidosättandet av artikel 5 i direktiv 91/271 inte kan tas upp till prövning, på grund av att det borde ha fastställts en belastning på mindre än 10 000 personekvivalenter för denna tätort, vilket innebär att Republiken Italien inte behöver iaktta kraven i denna artikel.

40 Om en medlemsstat tilläts att, inom ramen för det förfarande som föreskrivs i artikel 260.2 FEUF, för första gången vid domstolen göra gällande en ändring av beräkningsmetoden för den belastning som genereras av en tätort som omfattas av den dom i vilken fördragsbrottet fastställts, i förhållande till den metod som låg till grund för domstolens slutsatser i den domen, skulle det nämligen riskera att undergräva den lagakraftvunna karaktären av nämnda dom, vilken har rättskraft.

41 Även om ett sådant argument tilläts, visar inte de nya uppgifter som Republiken Italien har åberopat att den belastning som genererats av tätorten Trappeto, vare sig den 18 juli 2018 eller senare, skulle understiga 10 000 personekvivalenter och att denna tätort följaktligen inte skulle behöva uppfylla kraven i artikel 5 i direktiv 91/271.

42 Den uppgift om en belastning på 7 783 personekvivalenter som de italienska myndigheterna lämnade till kommissionen under det administrativa förfarandet har nämligen inte styrkts, vilket Republiken Italien har medgett i sina inlagor. Denna medlemsstat har även, i sitt svaromål, uppgett en belastning på 8 910 personekvivalenter för tätorten Trappeto; en uppgift som framgår av en rapport från den regionala vattenförvaltningsenheten och en därtill fogad karta. Denna medlemsstat lämnade emellertid dessa nya uppgifter först när den gav in sitt svaromål, den 23 oktober 2023, och således efter det datum som är relevant för bedömningen av huruvida den påstådda överträdelsen föreligger, nämligen den 18 juli 2018. Rapporten är inte heller daterad och det anges inte från och med vilken tidpunkt minskningen av belastningen från denna tätort skedde. För övrigt anges den belastning som genereras av tätorten Trappeto i rapporten vara såväl 8 618 personekvivalenter som 11 816 personekvivalenter. Kommissionen har i detta hänseende, utan att motsägas av Republiken Italien, hävdat att belastningen från nämnda tätort, om den ändring av beräkningsmetoden som Republiken Italien har åberopat inte beaktas, enligt de uppgifter som lämnats av de italienska myndigheterna, uppgår till 11 816 personekvivalenter.

43 Det framgår dessutom av Republiken Italiens inlagor att denna ändring av metoden för att beräkna belastningen från samma tätort består i att från denna beräkning utesluta tillskott från spridda hus och isolerade grupper av hus, där en föränderlig befolkning är koncentrerad. Denna

medlemsstat har emellertid inte förklarat de skäl som motiverar denna ändring av metoden för att beräkna den belastning som genereras av en tätort såsom Trappeto, som är belägen i ett turistområde, där spridda hus och isolerade grupper av hus kan ha en betydande ekologisk påverkan.

44 I övrigt har Republiken Italien varken påstått eller, än mindre, visat att den vid utgången av den frist som fastställts i den formella underrättelsen, det vill säga den 18 juli 2018, hade avhjälpt de åsidosättanden av skyldigheterna enligt artiklarna 5 och 10 i direktiv 91/271 som konstaterats i domslutet i domen i mål C-85/13 vad gäller tätorten Trappeto. Det framgår av denna medlemsstats svaromål att de statiska och teknisk-funktionella tester som gjordes till följd av de infrastrukturarbeten som utförts på reningsverket i Trappeto fortfarande pågick när svaromålet ingavs, det vill säga den 23 oktober 2023. Det framgår dessutom av dupliken och dess bilagor att arbetet med att anpassa och förstärka detta reningsverk i syfte att avhjälpa överträdelserna av unionsrätten avslutades först i december 2023. Det ska tilläggas att de testrapporter som bifogades nämnda inlaga och som visade att utsläppen från detta reningsverk uppfyllde de gränsvärden för utsläpp som fastställs i artikel 5 i direktivet upprättades mellan den 23 juni och den 15 december 2023. Bevisningen för att dessa arbeten slutförts och testrapporterna avseende nämnda reningsverk hänför sig således till tiden efter det datum som är relevant för bedömningen av huruvida den påstådda överträdelsen föreligger, det vill säga den 18 juli 2018, vilket innebär att de inte kan beaktas i detta syfte.

45 Av detta följer att Republiken Italien inte har visat att situationen i tätorten Trappeto var sådan att den uppfyllde de krav som följer av artiklarna 5 och 10 i direktiv 91/271 vid utgången av den frist som angetts i den formella underrättelsen.

46 För det tredje, vad gäller tätorten Courmayeur, har Republiken Italien i sitt svaromål medgett att situationen i denna tätort fortfarande inte var förenlig med de skyldigheter som följer av artiklarna 4 och 10 i direktiv 91/271. Det framgår av denna medlemsstats svar på den formella underrättelsen av den 10 juli 2018 och av dess inlagor till domstolen att avloppsvattnet från fyra kommuner i nämnda tätort, det vill säga La Salle, Morgex, Pré-Saint Didier och Thuile, redan renades i det nya reningsverket i kommunen La Salle, men att ledningsarbetena för att ansluta Courmayeur, den femte kommunen i tätorten, till reningsverket pågick och skulle avslutas senast den 31 december 2023. Dessutom hade intygen om att arbetena hade slutförts och att utsläppen hade analyserats, i syfte att visa att reningsverket fungerade väl, ännu inte skickats till kommissionen. Av detta följer att Republiken Italien inte har visat att situationen i denna tätort var förenlig med de krav som följer av artiklarna 4 och 10 i direktiv 91/271 vid utgången av den frist som angavs i den formella underrättelsen, det vill säga den 18 juli 2018.

47 Republiken Italien kan för övrigt inte vinna framgång med sitt argument att den bristande efterlevnaden endast avser en del av den totala belastning som genereras av tätorten Courmayeur, nämligen 37 200 personekvivalenter av totalt 60 000 personekvivalenter för denna tätort. Detta argument bekräftar endast att rening av allt avloppsvatten från tätbebyggelse i nämnda tätort vid den relevanta tidpunkten inte var säkerställd, i strid med de skyldigheter som följer av artiklarna 4 och 10 i direktiv 91/271.

48 Mot bakgrund av dessa överväganden konstaterar domstolen att Republiken Italien har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 260.1 FEUF, genom att inte vidta alla de åtgärder som krävs för att följa domen i mål C-85/13.

De ekonomiska sanktionerna

Parternas argument

49 Eftersom kommissionen anser att Republiken Italien inte har vidtagit alla de åtgärder som krävs för att följa domen i mål C-85/13, har den, med stöd av artikel 260.2 FEUF, yrkat att denna medlemsstat ska föreläggas att betala ett löpande vite och ett schablonbelopp.

50 Vid fastställandet av storleken på dessa ekonomiska sanktioner har kommissionen grundat sig på kommissionens meddelande 2023/C 2/01, med rubriken ”Ekonomiska sanktioner i överträdelseförfaranden” (EUT C 2, 2023, s. 1) (nedan kallat 2023 års meddelande). Kommissionen har särskilt angett att storleken på sanktionerna ska fastställas på grundval av de grundläggande kriterier som utgörs av överträdelsens svårighetsgrad, dess varaktighet och behovet av att säkerställa att sanktionen avskräcker från nya överträdelser.

51 Vad gäller överträdelsens svårighetsgrad har kommissionen föreslagit att koefficienten för överträdelsens allvar ska fastställas till 4 på en skala från 1 till 20, med beaktande av dels betydelsen av de unionsrättsliga bestämmelser som har åsidosatts, dels överträdelsens följder för allmänna eller särskilda intressen.

52 Vad gäller betydelsen av dessa regler har kommissionen erinrat om att direktiv 91/271 syftar till att skydda miljön mot skadliga effekter av avloppsvatten från tätbebyggelse och avloppsvatten som släpps ut från vissa industrisektorer och föreskriver krav på hopsamling och rening av avloppsvatten i förhållande till storleken på de berörda tätorterna. Kraven i detta direktiv är strängare när avloppsvattnet släpps ut i områden som kvalificeras som känsliga, i den mening som avses i artikel 5.1 i direktivet, på grundval av de kriterier som anges i bilaga 2 till direktivet.

53 Kommissionen har preciserat att förevarande mål rör ett åsidosättande av de reningsskyldigheter som föreskrivs i direktiv 91/271, och särskilt av artiklarna 4 och 5 i direktivet, vars åsidosättande medför särskilt skadliga effekter i tätorter som släpper ut avloppsvatten i känsliga områden. Rening av italienskt avloppsvatten från tätbebyggelse är grundläggande för att bevara och förbättra kvaliteten på ytvattenförekomster och på akvatiska och terrestra ekosystem som är direkt beroende av dessa vattenförekomster, samt för att säkerställa genomförandet av relevanta unionsdirektiv, bland annat Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (EGT L 327, 2000, s. 1), Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (EGT L 435, 2000, s. 1) och rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (EGT L 206, 1992, s. 7; svensk specialutgåva, område 15, volym 11, s. 114).

54 Kommissionen har i sin ansökan i förevarande mål påpekat att fem tätorter som omfattas av domen i mål C-85/13, vars totala belastning uppgår till 149 069 personekvivalenter och som släpper ut utsläpp i känsliga områden, ännu inte förenliga med direktiv 91/271. Obefintliga eller otillräckliga lednings- eller reningssystem för avloppsvatten från tätbebyggelse kan orsaka skador på miljön och måste betraktas som särskilt allvarliga brister (dom av den 31 maj 2018, kommissionen/Italien, C-251/17, EU:C:2018:358, punkt 72). Omfattningen av miljöskadan beror dessutom i stor utsträckning på antalet tätorter som omfattas av den aktuella överträdelsen. Ett antal av fem tätorter som inte uppfyller kraven ska således anses vara betydande.

55 När det gäller de verkningar som underlåtenheten att följa domstolens dom får för privata och allmänna intressen, har kommissionen understrukit att en underlåtenhet att till fullo följa domen i mål C-85/13, vad gäller de fem tätorter som ännu inte uppfyller kraven i direktiv 91/271, innebär en betydande risk för miljöföroreningar och människors hälsa. Kommissionen har dessutom åberopat en risk för negativ inverkan på genomförandet av andra unionsdirektiv, bland annat de direktiv som anges i punkt 53 ovan. Det ofullständiga genomförandet av domen i mål C-85/13 påverkar även såväl möjligheten att förfoga över tillräckligt rena ytvattenförekomster som fritidsverksamhet och ekonomisk verksamhet.

56 Kommissionen anser dessutom att tre försvårande omständigheter ska beaktas.

57 För det första är den skyldighet som medlemsstaten var och förblir skyldig att uppfylla, det vill säga att bygga lämpliga reningsverk för rening av avloppsvatten från tätbebyggelse, tydlig. De italienska myndigheterna har dessutom erkänt överträdelsen och underrättade, så snart domen i mål C-85/13 meddelades, kommissionen om de åtgärder för uppförande av infrastruktur som planerats för att anpassa varje berörd tätort för att följa denna dom.

58 För det andra följer denna dom fast rättspraxis avseende direktiv 91/271 och sex domar har redan meddelats mot Republiken Italien på grund av underlåtenhet att tillämpa direktivet på ett korrekt sätt. En situation som karakteriseras av en utbredd underlåtenhet att iaktta kraven i direktivet pågår således sedan flera decennier i Italien. Förevarande förfarande är dessutom ett av de fyra pågående överträdelseförfarandena mot denna medlemsstat, vilka tillsammans avser mer än 800 tätorter.

59 För det tredje har de brister som konstaterats i de aktuella tätorterna pågått i mer än nio år efter det att domen i mål C-85/13 meddelades och mer än 24 år efter utgången av den frist som föreskrivs i artikel 5.2 i direktiv 91/271.

60 Som förmildrande omständigheter har kommissionen föreslagit att det ska beaktas dels att Republiken Italien har samarbetat under hela förfarandet, dels att betydande framsteg har gjorts när det gäller att följa domen i mål C-85/13.

61 Vad gäller överträdelsens varaktighet har kommissionen påpekat att koefficienten för varaktighet, enligt punkt 3.3 i 2023 års meddelande, uttrycks som en faktor på 1–3 och sätts till 0,10 per månad från och med dagen för den första domen i vilken fördragsbrottet fastställts. I förevarande fall förflöt 109 månader mellan den 10 april 2014, den dag då domen i mål C-85/13 meddelades, och den 1 juni 2023, då kommissionen beslutade att väcka talan vid domstolen. Kommissionen har därför föreslagit att koefficienten för varaktighet ska fastställas till 3.

62 Vad gäller behovet av att säkerställa sanktionens avskräckande verkan med beaktande av den berörda medlemsstatens betalningsförmåga har kommissionen preciserat att denna avskräckande verkan återspeglas i en n-faktor som för Republiken Italien har fastställts till 3,41.

63 Kommissionen har följaktligen föreslagit att schablonbeloppet ska beräknas på grundval av ett dagligt belopp på 13 640 euro, vilket erhålls genom att ett basbelopp, i den mening som avses i punkt 4.2 i 2023 års meddelande, fastställt till 1 000 euro, multipliceras med koefficienten för svårighetsgrad på 4 och n-faktorn på 3,41. I enlighet med punkt 4.2.1 i detta meddelande ska detta dagliga schablonbelopp multipliceras med det antal dagar som överträdelsen har pågått. Kommis-

sionen har preciserat att Republiken Italien ska föreläggas att betala det sålunda erhållna schablonbeloppet om detta belopp överstiger 9 548 000 euro, vilket är det minsta schablonbelopp som fastställts för denna medlemsstat.

64 I enlighet med punkt 2.1 i 2023 års meddelande har kommissionen dessutom föreslagit att schablonbeloppets storlek ska justeras, eftersom situationen för vissa tätorter som omfattas av domen i mål C-85/13 har anpassats så att de följer denna dom under förfarandets gång. Kommissionen anser att det således är lämpligt att dividera det dagliga schablonbeloppet med det totala antalet personekvivalenter som ännu inte uppfyller kraven för att därmed erhålla den dagliga nedsättningskoefficienten, det vill säga i förevarande fall 0,09 euro. Denna dagliga nedsättningskoefficient ska dras av från det dagliga schablonbeloppet för varje enhet personekvivalenter för tätorter vars situation faktiskt är förenlig med direktiv 91/271.

65 Kommissionen har vidare föreslagit att vitesbeloppet ska fastställas till 122 760 euro per dag, varvid detta belopp uppnås genom att multiplicera basbeloppet för vitet, vilket i punkt 1 i bilaga I till 2023 års meddelande fastställts till 3 000 euro per dag, med koefficienten 4 för svårighetsgrad, koefficienten 3 för varaktighet och n-faktorn på 3,41.

66 Kommissionen har emellertid, i enlighet med avsnitt 2.1 i detta meddelande, föreslagit att ett degressivt dagligt vite ska tillämpas, vars faktiska belopp ska beräknas var sjätte månad, genom att det totala beloppet för var och en av dessa perioder minskas med en procentsats som motsvarar andelen personekvivalenter för tätorter som har anpassat sina ledningsnät och system för rening så att de följer domen i mål C-85/13. Det ankommer på Republiken Italien att förse kommissionen med den bevisning som gör det möjligt att fastställa att efterlevnad har skett före utgången av varje halvårsperiod.

67 Kommissionen anser dessutom att den gradvisa minskningen av det dagliga vitet, om domen följs gradvis, ska beräknas genom att det dagliga vitesbeloppet divideras med det totala antalet personekvivalenter som genererats av tätorter som, vid den tidpunkten, ännu inte uppfyller kraven i domen i mål C-85/13.

68 Republiken Italien delar kommissionens uppfattning att det föreligger en bestående försening med att följa domen i mål C-85/13, men anser ändå att de ekonomiska sanktioner som denna institution har begärt är orimligt höga och har anfört flera argument till stöd för detta konstaterande.

69 För det första ska hänsyn tas till komplexiteten i de materiella åtgärder som ska vidtas, vilka förutsätter att det byggs komplex infrastruktur, vars kostnad kan variera, samt till behovet av att testa, ta i drift och övervaka driften av de skapade infrastrukturerna. För att kunna utföra dessa arbeten krävs det att det genomförs offentliga upphandlingar, vilka medför en hög risk för tvister.

70 För det andra ska hänsyn tas till de italienska myndigheternas lojala samarbete med kommissionen under hela förfarandet.

71 För det tredje har Republiken Italien anslagit betydande ekonomiska och finansiella resurser för att genomföra de åtgärder som är nödvändiga för att följa domen i mål C-85/13 och för att lösa tvisten mellan Republiken Italien och Europeiska unionen på området avloppsvatten från tätbebyggelse i allmänhet. Denna medlemsstat har uppgett att den har anslagit ett totalt belopp på mer än 3 miljarder euro för detta ändamål.

72 För det fjärde har Republiken Italien angett att den har utsett en särskild förvaltare, med ansvar för att verkställa domen i mål C-85/13, för att driva på och påskynda utformningen och genomförandet av de åtgärder som är nödvändiga för att följa domen.

73 För det femte ska det beaktas att kommissionens talan inte kan tas upp till prövning i den del den avser tätorten Trappeto, vars personekvivalenter inte överstiger 10 000.

74 För det sjätte har Republiken Italien preciserat att domen i mål C-85/13 avsåg 41 tätorter med en total belastning på 2 281 847 personekvivalenter, medan kommissionens formella underrättelse av den 18 maj 2018 avsåg 14 tätorter med en total belastning på 462 266 personekvivalenter, och kommissionens talan avser 5 tätorter med en total belastning på 149 069 personekvivalenter.

75 För det sjunde ska hänsyn tas till de betydande framsteg som gjorts under förevarande förfarande för att minska såväl det totala antalet tätorter som inte uppfyller kraven i direktiv 91/271 som antalet personekvivalenter för sådana tätorter. Under perioden mellan år 2014 och år 2023 minskade således antalet tätorter som inte uppfyllde kraven med 88 procent och antalet personekvivalenter som inte uppfyllde kraven minskade med 94 procent. Dessa siffror ska dessutom anpassas för att beakta de argument som det redogjorts för i punkterna 26 och 27 ovan vad gäller tätorterna Trappeto och Courmayeur.

76 För det åttonde anser Republiken Italien att det är olämpligt av kommissionen att i sin talan hänvisa till andra överträdelseförfaranden som inletts mot Republiken Italien på området för avloppsvatten från tätbebyggelse. Det framgår under alla omständigheter av uppgifterna avseende de tre andra överträdelseförfarandena mot denna medlemsstat att det totala antalet på mer än 800 tätorter som inte uppfyllde kraven gradvis hade minskats till totalt 622 vid tidpunkten för ingivandet av svaromålet.

77 För det nionde, vad gäller kvaliteten på badvatten, anser Republiken Italien att risken för skada endast är teoretisk och potentiell. Uppgifterna om kvaliteten på badvatten i kustområdena nära tätorterna Castellammare del Golfo I, Cinisi, Terrassini och Trappeto, såsom de kompletterats och uppdaterats, ger en annan bild av vattenkvaliteten i dessa områden än de som framgår av kommissionens ansökan och visar på en tendens till förbättring.

78 För det tionde har Republiken Italien gjort gällande att den, om kommissionens förslag följdes, paradoxalt nog skulle riskera att åläggas att betala ekonomiska sanktioner till ett betydligt högre belopp än de som domstolen ålade den i domen av den 31 maj 2018, kommissionen/Italien (C-251/17, EU:C:2018:358), trots att den domen avsåg åsidosättanden av direktiv 91/271 avseende ett större antal tätorter med ett högre antal personekvivalenter än i förevarande mål.

79 Republiken Italien har därför begärt att koefficienten för svårighetsgrad ska fastställas till en lägre nivå än den som kommissionen har föreslagit.

80 När det gäller kommissionens yrkande om kumulativ tillämpning av ett schablonbelopp och ett löpande vite, har Republiken Italien gjort gällande att villkoret för att ålägga ett schablonbelopp, det vill säga att det ska finnas en objektiv möjlighet för den medlemsstat som har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter att i behörig tid uppfylla de föreskrivna kraven, inte är uppfyllt när det är säkert eller rimligen sannolikt att den berörda medlemsstaten inte kommer att kunna följa fördragsbrottsdomen, eftersom den tidsplan som de nationella myndigheterna har lagt fram för

att säkerställa att domen följs fullt ut överskrider förfarandets längd. I ett sådant fall ska föreläggande av ett schablonbelopp undvikas, eftersom det löpande vitet redan helt och hållet uppfyller kravet på en avskräckande verkan.

81 Så är just fallet i förevarande mål, där det är materiellt omöjligt för Republiken Italien att säkerställa att samtliga åtgärder för att följa domen i mål C-85/13 vidtas innan förfarandet enligt artikel 260.2 FEUF vid domstolen har avslutats. Denna medlemsstat har således i första hand yrkat att ett löpande vite, men däremot inte ett schablonbelopp, ska åläggas i detta mål.

82 Republiken Italien har i andra hand yrkat att den endast ska förpliktas att betala ett schablonbelopp, vilket skulle räcka för att beivra medlemsstatens underlåtenhet att uppfylla dess skyldigheter enligt unionsrätten. Det skulle nämligen vara oproportionerligt att förelägga medlemsstaten att betala ett schablonbelopp uppgående till ett betydande belopp utöver ett löpande vite och ett sådant föreläggande skulle riskera att få en verkan som strider mot den eftersträvade verkan, genom att göra det svårare att följa domen i mål C-85/13 på grund av de allvarliga negativa ekonomiska konsekvenser som ett sådant föreläggande skulle medföra.

83 I tredje hand har Republiken Italien yrkat att skyldigheten att betala ett löpande vite inte ska börja gälla förrän efter utgången av de i tidsplanen föreskrivna fristerna. Fastställandet av den frist som är relevant vid tillämpningen av vitet omfattas nämligen av domstolens självständiga bedömning.

84 Republiken Italien har i sin duplik tillagt att det vid tidpunkten för ingivandet av dupliken endast fanns tre tätorter med en total belastning på 78 069 personekvivalenter som fortfarande inte var förenliga med domen i mål C-85/13. Sedan domen i mål C-85/13 meddelades har antalet tätorter som inte uppfyller kraven minskat med 93 procent, vilket medför en minskning med 96,6 procent av den belastning som inte uppfyller kraven.

Domstolens bedömning

85 Domstolen erinrar inledningsvis om att det förfarande som föreskrivs i artikel 260.2 FEUF syftar till att förmå en medlemsstat som har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter att följa en dom om fördragsbrott och därmed att säkerställa en effektiv tillämpning av unionsrätten. De åtgärder som föreskrivs i denna bestämmelse, det vill säga det löpande vitet och schablonbeloppet, eftersträvar båda detta syfte (dom av den 13 juni 2024, kommissionen/Ungern (Mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd II), C-123/22, EU:C:2024:493, punkt 96 och där angiven rättspraxis).

86 Enligt fast rättspraxis beror tillämpningen av ett löpande vite och ett schablonbelopp på hur lämplig var och en av dessa är när det gäller att, mot bakgrund av omständigheterna i fallet, uppnå det eftersträvade syftet, och det är under dessa omständigheter inte uteslutet att använda sig av båda de två föreskrivna sanktionerna (dom av den 17 september 2015, kommissionen/Italien, C-367/14, EU:C:2015:611, punkt 114 och där angiven rättspraxis).

87 Ett vitesföreläggande kan vara särskilt lämpligt för att förmå en medlemsstat att snarast upphöra med ett fördragsbrott som, i avsaknad av en sådan åtgärd, skulle tendera att fortgå, medan ett föreläggande att betala ett schablonbelopp snarare grundar sig på bedömningen av de följder som den berörda medlemsstatens underlåtenhet att uppfylla sina skyldigheter får för enskilda och allmänna intressen, särskilt när fördragsbrottet har fortgått under en lång period (dom av den 17 september 2015, kommissionen/Italien, C-367/14, EU:C:2015:611, punkt 115 och där angiven rättspraxis).

88 Det ankommer på domstolen att i varje mål – med beaktande av omständigheterna i varje enskilt fall som den har att pröva och med hänsyn till den grad av påtryckning och avskräckande verkan som anses nödvändig – besluta om lämpliga ekonomiska påföljder, bland annat för att förhindra att liknande överträdelser av unionsrätten upprepas (dom av den 13 juni 2024, kommissionen/Ungern (Mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd II), C-123/22, EU:C:2024:493, punkt 97 och där angiven rättspraxis).

89 Kommissionens förslag kan således inte binda domstolen, utan utgör endast en lämplig referenspunkt. På samma sätt är sådana riktlinjer som de som anges i kommissionens meddelanden inte bindande för domstolen, men de bidrar till att säkerställa insyn, förutsägbarhet och rättssäkerhet vad gäller kommissionens handlande (dom av den 12 mars 2020, kommissionen/Italien (Olagliga stöd som beviljats hotellsektorn på Sardinien), C-576/18, EU:C:2020:202, punkt 136 och där angiven rättspraxis).

– *Huruvida det är möjligt att förelägga både löpande vite och ett schablonbelopp*

90 Enligt fast rättspraxis är domstolen behörig att, vid utövandet av det utrymme för skönsmässig bedömning som den har på det aktuella området, kumulativt förelägga löpande vite och ett schablonbelopp (dom av den 17 september 2015, kommissionen/Italien, C-367/14, EU:C:2015:611, punkt 116 och där angiven rättspraxis), särskilt när fördragsbrottet har pågått under en lång tid och tenderar att bestå (se dom av den 12 juli 2005, kommissionen/Frankrike, C-304/02, EU:C:2005:444, punkt 82).

91 Mot bakgrund av de omständigheter som framgår av punkterna 38, 44 och 46 ovan konstaterar domstolen att det fördragsbrott som är aktuellt i förevarande mål kännetecknas av samma omständigheter som dem som anges i den rättspraxis som det hänvisas till i föregående punkt. Republiken Italien kan således inte med framgång bestrida att medlemsstaten kumulativt åläggs de två ekonomiska sanktionerna.

– *Prövning av schablonbeloppet*

92 Det framgår av domstolens praxis att bedömningen av huruvida ett schablonbelopp ska åläggas, liksom fastställandet av det eventuella beloppets storlek, i varje enskilt fall ska grunda sig på samtliga relevanta omständigheter avseende såväl det fastställda fördragsbrottets beskaffenhet som den attityd som intas av den medlemsstat mot vilken ett förfarande har inletts med stöd av artikel 260 FEUF. Domstolen tillerkänns enligt denna artikel ett stort utrymme för skönsmässig bedömning för att avgöra om en sådan sanktion ska åläggas eller inte och i förekommande fall för att besluta om sanktionens storlek (dom av den 13 juni 2024, kommissionen/Ungern (Mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd II), C-123/22, EU:C:2024:493, punkt 98 och där angiven rättspraxis).

93 I förevarande mål tyder samtliga de rättsliga och faktiska omständigheter som föranledde domstolen att, i domen i mål C-85/13, fastställa det påstådda fördragsbrottet samt de omständigheterna att fyra överträdelseförfaranden pågår mot Republiken Italien på området för rening av avloppsvatten från tätbebyggelse, vilka totalt avser fler än 800 tätorter, och att denna medlemsstat redan har varit föremål för flera domar i vilka det fastställts ett fördragsbrott inom detta specifika område för unionens agerande, nämligen domen av den 31 maj 2018, kommissionen/Italien (C-251/17, EU:C:2018:358), och de domar som anges i punkt 98 i den

domen, på att det för att på ett effektivt sätt förhindra att liknande överträdelser av unionsrätten upprepas i framtiden är nödvändigt att vidta en åtgärd med avskräckande verkan, såsom att förelägga ett schablonbelopp.

94 Det ankommer på domstolen att vid den skönsmässiga bedömningen fastställa schablonbeloppets storlek så, att beloppet dels är anpassat efter omständigheterna, dels står i proportion till den begångna överträdelsen. Bland de faktorer som är relevanta i detta avseende återfinns överträdelsens svårighetsgrad och varaktighet samt den aktuella medlemsstatens betalningsförmåga (dom av den 13 juni 2024, kommissionen/Ungern (Mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd II), C-123/22, EU:C:2024:493, punkterna 100 och 101 samt där angiven rättspraxis).

95 Vad gäller överträdelsens svårighetsgrad är syftet med direktiv 91/271, såsom framgår av artikel 1 andra stycket i direktivet, att skydda miljön från skadlig inverkan till följd av utsläpp av avloppsvatten. Obefintliga eller otillräckliga ledningsnät eller system för rening av avloppsvatten från tätbebyggelse kan orsaka skador på miljön och måste betraktas som särskilt allvarliga brister. Vidare beror miljöskadans omfattning i stor utsträckning på antalet tätorter som det påstådda fördragsbrottet avser (dom av den 31 maj 2018, kommissionen/Italien, C-251/17, EU:C:2018:358, punkterna 72 och 73 samt där angiven rättspraxis).

96 Vad gäller tätorterna Castellammare del Golfo I, Cinisi och Terrasini, är det i förevarande fall utrett att de skyldigheter som följer av artiklarna 4, 5 och 10 i direktiv 91/271, såsom de fastställts i domen i mål C-85/13, fortfarande inte hade iakttagits vid tidpunkten för domstolens förhandling i förevarande mål, det vill säga den 13 november 2024.

97 Vad gäller tätorten Trappeto ska det, såsom framgår av punkt 32 ovan, påpekas att arbetena avseende reningsverket i denna tätort har slutförts och att driften av detta reningsverk den 22 december 2023 överlämnades till AMAP, som förvaltar den integrerade vattentjänsten inom det berörda geografiska området i Palermo. Dessutom lades det fram bevis i dupliken för att de utsläppsgränser som fastställts i direktiv 91/271 iakttagits under perioden 23 juni–15 december 2023.

98 Under dessa omständigheter finner domstolen, vilket även kommissionen medgav vid förhandlingen, att Republiken Italien den 15 december 2023 hade vidtagit alla nödvändiga åtgärder för att tätorten Trappeto skulle uppfylla de skyldigheter som följer av artiklarna 4, 5 och 10 i direktiv 91/271, såsom de fastställts i domen i mål C-85/13.

99 Vad gäller tätorten Courmayeur har Republiken Italien, såsom framgår av punkt 33 ovan, i sin duplik anfört att situationen i denna tätort uppfyllde kraven i direktiv 91/271, inte bara i fysiskt hänseende, genom färdigställandet och anslutningen av ledningsnäten till reningsverket i La Salle, utan även med avseende på behandlingens funktion och effektivitet. Denna medlemsstat stödde sig dessutom vid förhandlingen på nya analyser som överlämnats till kommissionen, vilka bekräftar att de utsläppsgränser som fastställs i detta direktiv har iakttagits.

100 Kommissionen bestred emellertid vid förhandlingen att Republiken Italien hade styrkt att tätorten Courmayeur befann sig i en situation som var förenlig med kraven i direktivet. Kommissionen påpekade nämligen, utan att motsägas av denna medlemsstat, dels att de nya uppgifter som medlemsstaten hade lagt fram endast avsåg en del av denna tätort och således inte visade att tätorten i dess helhet uppfyllde kraven i nämnda direktiv, dels att medlemsstaten inte hade

lämnat in rapporten om godkännande av den andra delen av arbetet med att anlägga och ansluta ledningsnäten till reningsverket, det därpå följande intyget om godkännande av anläggningen och driftsintyget för nämnda anläggning.

101 Under dessa omständigheter finner domstolen att Republiken Italien vid tidpunkten för förhandlingen inte hade visat att den hade vidtagit alla nödvändiga åtgärder för att anpassa tätorten Courmayeur till de skyldigheter som följer av artiklarna 4 och 10 i direktiv 91/271, såsom de fastställts i domen i mål C-85/13.

102 Av detta följer att antalet tätorter som vid denna tidpunkt inte uppfyllde kraven i direktiv 91/271, det vill säga 4, har minskat betydligt i förhållande till det totala antalet tätorter som var föremål för domen i mål C-85/13, det vill säga 41, och att miljöskadan därmed har minskat jämfört med den skada som orsakades av det ursprungliga fördragsbrott som fastställdes i den domen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 juni 2016, kommissionen/Portugal, C-557/14, EU:C:2016:471, punkt 75). Republiken Italien har följaktligen avsevärt minskat den skadliga inverkan på miljön som följer av den överträdelse som fastställts i domen i mål C-85/13.

103 Icke desto mindre kvarstår en, om än mindre, skadlig inverkan på miljön. Denna skada är desto allvarligare som samtliga de fyra tätorter som inte uppfyller kraven släpper ut sitt avloppsvatten i recipienter som betraktas som känsliga områden. Genom att klassificera de berörda områdena som känsliga områden i enlighet med artikel 5.1 i direktiv 91/271 och bilaga II till detta, har Republiken Italien nämligen erkänt behovet av ett ökat miljöskydd för dessa områden. Avsaknaden av rening av avloppsvatten från tätbebyggelse medför således en skadlig inverkan på miljön (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 oktober 2013, kommissionen/Belgien, C-533/11, EU:C:2013:659, punkt 55).

104 Med hänsyn till de risker som överträdelsen i fråga, mot bakgrund av den rättspraxis som avses i punkt 95 ovan, medför för de berörda viktiga allmänintressena knutna till miljöskyddet, kan varken den omständigheten att de materiella åtgärder som ska vidtas är komplicerade eller den omständigheten att risken för skada på badvattnets kvalitet i de berörda kustområdena är teoretisk och potentiell, eller att vattenkvaliteten under alla omständigheter uppvisar en tendens till förbättring, leda till en mindre strikt bedömning av överträdelsens svårighetsgrad.

105 Som förmildrande omständighet ska emellertid beaktas, för det första, Republiken Italiens samarbete med kommissionen under hela förfarandet, för det andra, de framsteg som denna medlemsstat har gjort när det gäller att följa domen i mål C-85/13, för det tredje, de betydande investeringar som nämnda medlemsstat har gjort för att följa nämnda dom och, för det fjärde, utnämningen av en särskild förvaltare för detta ändamål.

106 Vad gäller överträdelsens varaktighet ska hänsyn tas till den period som förflutit mellan avkunnandet av den dom varigenom det första fördragsbrottet fastställdes och den tidpunkt då domstolen bedömer de faktiska omständigheterna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 juni 2024, kommissionen/Ungern (Mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd II), C-123/22, EU:C:2024:493, punkt 126 och där angiven rättspraxis).

107 I förevarande fall har underlåtenheten att följa domen i mål C-85/13, vid den tidpunkt då domstolen bedömer de faktiska omständigheterna, pågått i ungefär elva år, vilket utgör en orimligt lång tid, även om hänsyn måste tas till den betydande tid på flera år som krävdes för de nödvändiga infrastrukturarbetena.

108 Vad gäller den berörda medlemsstatens betalningsförmåga har kommissionen, i enlighet med punkterna 3.4 och 4.2 i 2023 års meddelande, föreslagit att medlemsstatens bruttonationalprodukt (BNP) ska beaktas i förhållande till genomsnittet av medlemsstaternas BNP, vilken ska avse två tredjedelar av beräkningen, och medlemsstatens befolkning i förhållande till genomsnittet av medlemsstaternas befolkning, såsom demografiskt kriterium, vilken ska avse en tredjedel av beräkningen.

109 I detta hänseende framgår det av domstolens senaste praxis att fastställandet av den berörda medlemsstatens betalningsförmåga inte kan inbegripa ett beaktande av ett demografiskt kriterium, på det sätt som föreskrivs i punkterna 3.4 och 4.2 i 2023 års meddelande, i metoden för beräkning av n-faktorn, vilken motsvarar den berörda medlemsstatens betalningsförmåga i förhållande till övriga medlemsstaters betalningsförmåga (dom av den 25 april 2024, kommissionen/Polen (Visselblåsardirektivet), C-147/23, EU:C:2024:346, punkt 86).

110 Vid fastställandet av Republiken Italiens betalningsförmåga ska denna medlemsstats BNP beaktas som den avgörande faktorn, och hänsyn ska tas till den senaste utvecklingen av medlemsstatens BNP den dag då domstolen prövar de faktiska omständigheterna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 juni 2024, kommissionen/Ungern, (Mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd II), C-123/22, EU:C:2024:493, punkt 131 och där angiven rättspraxis).

111 Mot denna bakgrund och med beaktande av att kommissionen inte har fastställt något relevant kriterium för beräkningen av n-faktorn, som används för att fastställa Republiken Italiens betalningsförmåga, ska schablonbeloppets storlek fastställas med beaktande av denna medlemsstats genomsnittliga BNP under de tre senaste åren. Domstolen anser att det, mot bakgrund av omständigheterna i målet, är skäligt att fastställa det schablonbelopp som Republiken Italien ska föreläggas att betala till 10 miljoner euro.

– *Prövning av det löpande vitet*

112 Enligt domstolens fasta praxis är föreläggandet av ett löpande vite i princip endast motiverat för det fall det fördragsbrott som består i att en tidigare dom från domstolen inte har följts fortgår fram till domstolens prövning av de faktiska omständigheterna (dom av den 13 juni 2024, kommissionen/Ungern, (Mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd II), C-123/22, EU:C:2024:493, punkt 135 och där angiven rättspraxis).

113 Såsom framgår av punkterna 96–102 ovan hade i förevarande fall samtliga de åtgärder som krävs för att följa domen i mål C-85/13 ännu inte vidtagits vid tidpunkten för förhandlingen.

114 Under dessa förhållanden utgör ett föreläggande för Republiken Italien att erlägga ett löpande vite ett lämpligt ekonomiskt påtryckningsmedel för att få denna medlemsstat att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att få det fastställda fördragsbrottet att upphöra och för att säkerställa att domen i mål C-85/13 följs fullt ut.

115 Av fast rättspraxis följer att ett löpande vite ska bestämmas utifrån vilken grad av påtryckning som krävs för att den berörda medlemsstaten ska ändra sitt beteende och upphöra med det rättsstridiga beteendet (dom av den 13 juni 2024, kommissionen/Ungern, (Mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd II), C-123/22, EU:C:2024:493, punkt 138 och där angiven rättspraxis).

116 Domstolen ska, vid utövandet av sitt utrymme för skönsmässig bedömning på området, fastställa det löpande vitet så, att det dels är anpassat efter omständigheterna, dels står i proportion till det fastställda fördragsbrottet och den berörda medlemsstatens betalningsförmåga (dom av den 13 juni 2024, kommissionen/Ungern, (Mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd II), C-123/22, EU:C:2024:493, punkt 139 och där angiven rättspraxis).

117 De grundläggande kriterier som ska beaktas vid fastställandet av det löpande vitet för att säkerställa att det fungerar som påtryckningsmedel i syfte att uppnå en enhetlig och effektiv tillämpning av unionsrätten utgörs i princip av överträdelsens svårighetsgrad, dess varaktighet och den berörda medlemsstatens betalningsförmåga. Vid tillämpningen av dessa kriterier ska hänsyn särskilt tas till hur medlemsstatens underlåtenhet att uppfylla sina skyldigheter påverkar enskilda och allmänna intressen samt till hur brådskande det är att få den berörda medlemsstaten att uppfylla dessa skyldigheter (dom av den 13 juni 2024, kommissionen/Ungern, (Mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd II), C-123/22, EU:C:2024:493, punkt 141 och där angiven rättspraxis).

118 De omständigheter som ska beaktas framgår bland annat av de överväganden som återfinns i punkterna 96–110 ovan beträffande överträdelsens svårighetsgrad och varaktighet samt Republiken Italiens betalningsförmåga.

119 Det ska dessutom, såsom en försvårande omständighet, beaktas att domen i mål C-85/13, enligt de senaste uppgifter som Republiken Italien har lämnat i sin duplik, inte kommer att ha verkställts fullt ut förrän år 2026, vilket motsvarar en försening på mellan 26 och 28 år i förhållande till den dag då medlemsstaterna skulle säkerställa att artiklarna 4 och/eller 5 samt 10 i direktiv 91/271 iakttogs.

120 Kommissionen har dessutom föreslagit att domstolen gradvis ska sätta ned det löpande vitet i förhållande till de framsteg som gjorts för att följa domen i mål C-85/13.

121 Även om det, för att säkerställa att en dom från domstolen följs i alla delar, i princip är nödvändigt att utkräva hela vitet till dess medlemsstaten har vidtagit samtliga nödvändiga åtgärder för att bringa fördragsbrottet att upphöra, är det i vissa särskilda fall emellertid tänkbart att tillämpa en sanktion som innebär att medlemsstatens eventuella framsteg vid fullgörandet av sina skyldigheter beaktas (dom av den 31 maj 2018, kommissionen/Italien, C-251/17, EU:C:2018:358, punkt 83 och där angiven rättspraxis).

122 I förevarande fall konstaterar domstolen att antalet personekvivalenter för tätorter som inte förfogade över något ledningsnät eller system för rening av avloppsvatten från tätbebyggelse som uppfyllde kraven i de relevanta bestämmelserna i direktiv 91/271, efter det att situationen i tätorten Trappeto hade åtgärdats så att skyldigheterna i direktivet uppfylldes, vid tidpunkten för förhandlingen uppgick till 137 253.

123 Med hänsyn till samtliga omständigheter i detta mål finner domstolen att det är lämpligt att förelägga ett degressivt löpande vite på 75 000 euro per dag.

124 Vad gäller vitesbeloppets periodicitet ska den degressiva faktorn av vitet, i enlighet med kommissionens förslag, fastställas halvårsvis, med hänsyn till att det kan ta en viss tid att fastställa och analysera bevisen för att den berörda tätbebyggelsen uppfyller kraven i direktiv 91/271 och för att ta hänsyn till eventuella framsteg som Republiken Italien har gjort. Det totala beloppet för var och en av dessa perioder ska således minskas med en procentsats som

motsvarar den andel personekvivalenter för tätorter vars ledningsnät och system för rening av avloppsvatten från tätbebyggelse har bringats i överensstämmelse med domen i mål C-85/13 (se, för ett liknande resonemang, dom av den 31 maj 2018, kommissionen/Italien, C-251/17, EU:C:2018:358, punkt 87 och där angiven rättspraxis).

125 Republiken Italien ska därför förpliktas att till kommissionen betala ett vite på 13 687 500 euro för varje halvår som dröjsmålet med att vidta nödvändiga åtgärder för att följa domen i mål C-85/13 består, räknat från den dag då domen i förevarande mål meddelas till dess att domen i mål C-85/13 har följts fullt ut. Det faktiska beloppet ska beräknas i slutet av varje sexmånadersperiod genom att totalbeloppet för respektive period minskas med en procentsats motsvarande andelen personekvivalenter för de tätorter där ledningsnäten och systemen för rening av avloppsvatten från tätbebyggelse har bringats i överensstämmelse med domen i mål C-85/13 vid utgången av den aktuella perioden, i förhållande till antalet personekvivalenter för tätorter som saknar sådant nät och sådant system den dag då domen i förevarande mål meddelas.

Rättegångskostnader

126 Enligt artikel 138.1 i domstolens rättegångsregler ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att Republiken Italien ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom Republiken Italien har tappat målet ska kommissionens yrkande bifallas.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (sjätte avdelningen) följande:

1) **Republiken Italien har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 260.1 FEUF genom att inte vidta samtliga åtgärder som är nödvändiga för att följa domen av den 10 april 2014, kommissionen/Italien (C-85/13, EU:C:2014:251).**

2) **Republiken Italien ska till Europeiska kommissionen betala ett schablonbelopp på 10 miljoner euro.**

3) **För det fall det fördragsbrott som fastställts i punkt 1 fortgår den dag då domen i förevarande mål meddelas, ska Republiken Italien till Europeiska kommissionen betala ett vite på 13 687 500 euro för varje halvår som dröjsmålet med att vidta nödvändiga åtgärder för att följa domen av den 10 april 2014, kommissionen/Italien (C-85/13, EU:C:2014:251), består, räknat från den dag då domen i förevarande mål meddelas till dess att domen av den 10 april 2014, kommissionen/Italien (C-85/13, EU:C:2014:251), har följts fullt ut. Det faktiska beloppet ska beräknas i slutet av varje sexmånadersperiod genom att totalbeloppet för respektive period minskas med en procentsats motsvarande andelen personekvivalenter för de tätorter där ledningsnäten och systemen för rening av avloppsvatten från tätbebyggelse har bringats i överensstämmelse med domen av den 10 april 2014, kommissionen/Italien (C-85/13, EU:C:2014:251), vid utgången av den aktuella perioden, i förhållande till antalet personekvivalenter för tätorter som saknar sådant nät och sådant system den dag då domen i förevarande mål meddelas.**

4) **Republiken Italien ska ersätta rättegångskostnaderna.**

Underskrifter